

Ek: Çanakkale Zaferi  
Posteri

NİĞDE

# GELİŞİM

ISSN 1306-7664

3 D E R G İ S İ

Yıl:1 / Sayı:9 • Mart 2007 • Fiyat: 4 YTL



Motiflerin Dili

## NİĞDE HALILARI

Kadın ve Niğde'de Kadın Olmak

*İSTİKLAL ve MARŞ*

Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları "ÖDA" İçin Bir Örnek:

**AKKAYA BARAJI**

# TÜRKİYE'NİN ÖNEMLİ DOĞA ALANLARI

## "ÖDA" İÇİN BİR ÖRNEK:

# AKKAYA

**Yazı: Doç. Dr. Ahmet KARATAŞ**  
**Yrd. Doç. Dr. Bekir Necati ALTIN**

**Fotoğraflar: Doç. Dr. Ahmet KARATAŞ**

**S**on yirmi yıl içerisinde üniversiteler, uluslararası doğa korumacı sivil toplum kuruluşları ve devletler büyük risk altındaki, yüksek seviyede endemik türleri ve biyolojik çeşitliliği içeren doğal ortamların korunmasına ve yönetilmesine oldukça önem vermektedir.

Türkiye'nin biyoçeşitliliği ülkeye özgü endemik bitki ve hayvan türlerinin oldukça fazla olmasından dolayı küresel bir öneme sahiptir. Diğer taraftan Türkiye, Çin ve Hindistan'dan sonra medikal öneme sahip doğal bitkilerin ihracatında en büyük üçüncü ülke konumundadır. Türkiye'nin az sayıda milli ve doğa parklarını içeren koruma statüsündeki topraklarının sadece %1.6'sı, neredeyse

Avrupa'nın %7'sine karşılık gelmektedir. Bu oran Türkiye'de bulunan biyoçeşitliliğin ve öncelikli doğal koruma alanlarının korunmasının ve yönetilmesinin küresel olarak önemini vurgulayan en güzel örnektir.

Alan korumada en önemli kavramlardan biri olan Önemli Doğa Alanları "ÖDA" terimi, Türkiye'de giderek önem kazanmıştır. ÖDA'ların belirlenmesinde dikkate alınan kriterlere göre Bor Ovası ve Akkaya Barajı'nın önemli canlıları ve habitat tiplerini barındırdığı belirlenmiştir. Alandaki 12 türün (2 bitki, 4 içsu balığı, 1 sürüngen, 5 kuş), A1 "Küresel Ölçekte Tehlike Altındaki Tür" listesinde olduğu tespit edilmiştir.

Akkaya Sulak Alanı, Niğde Merkez

ilçesi ile Bor ilçesi sınırında, Niğde Üniversitesi Yerleşkesi'nin kenarında bulunur. Yaklaşık 10000 ha'lık bir alanda yer alan Akkaya Barajı ve Bor Ovası, Önemli Kuş Alanları (ORT030) ve ÖDA (TR064) özelliklerine sahiptir.

Akkaya Barajı, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından Ramsar Sözleşmesi gereğince 2005 yılı içerisinde "Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alan" ilan edilmiştir. Bu tanım, Akkaya Barajı'nın klasik sulama işlevi gören baraj konumundan çıkarak "Uluslararası Akkaya Sulak Alanı" olarak nitelendirilmesine neden olmuştur. Barındırdığı doğal tür zenginliği ile uluslararası yayınlara geçen söz konusu bölgenin derhal çevre düzenlemelerine geçilerek sınırlarının



belirlenmesi ve kontrolsüz kullanımın önüne geçilmesi, tarihi bir sorumluluktur.

Nesilleri dünyada hızla tükenen başta dikkuyruk ördekler olmak üzere çeşitli türlerden balıkçılar, flamingo, pelikan, on kadar ördek türünün aralarında bulunduğu 110 kadar kuş türü bulunmaktadır. Kaldı ki baraj alanının önemi sadece kuşlardan değil, dünyada sadece Orta Anadolu'da yaşayan (endemik) balık türleri ile nadir bulunan çeşitli kızböcekleri, kelebekler ve su kaplumbağaları gibi çok sayıda canlı da biyolojik çeşitliliğin bir göstergesidir.

Diğer taraftan Tuz Gölü, Ereğli Sazlıkları, Seyfe Gölü, Göksu Deltası ve Sultansazlığı gibi dünya çapında tanınan sulak alanlarımızın ortasında bulunması, göçler esnasında kuşların burayı ziyaret etmesi Akkaya'yı daha da önemli kılmaktadır. Ancak adı geçen bu sulak alanlar, Orta Anadolu'daki (sulu tarım başta olmak üzere) yanlış tarım uygulamaları ve buna bağlı olarak taban suyunun çekilmesi ve diğer nedenlerle ekolojik dengelerinin bozulması ile buralarda yaşayan kuşların Akkaya'yı daha çok kullanmasını da beraberinde getirmiştir. Özellikle flamingoların giderek artan sayıda Akkaya'ya gelmesi buna örnek verilebilir.

Önceleri Ereğli Ovası'nı besleyen suların Kızılca Çayı, bağ-bahçe sulamasında kullanılması nedeniyle günümüzde kuruyarak sadece Altınhisar ile Çukurkuyu arasında ki kısımda kalmış; endemik balık türleri (*Gobio gobio gymnostethus*, *Barbatula eregliensis*) ile benekli su kaplumbağası (*Emys orbicularis luteofusca*) gibi yok olma tehlikesi altındaki türlerin hâlâ bulunabildiği önemli bir yerdir.

Şu an için ciddi ekosistem kirlenmesi ve halk sağlığı açısından önemli sorunlar oluşturan baraj çevresi, gerçekleştirilecek bir "rekreasyonel proje" ile yeniden kazanılabileceği gibi Niğde ve çevre yerleşkeler açısından da önemli bir "biyopark" sahasına dönüştürülebilir.

Niğde Üniversitesi Yerleşkesi, ağaçlandırma çalışmaları, bölgenin doğru tür seçiminin yapılması durumunda higrofit bitkilerce yeşil alan haline dönüştürülebileceğini ve bölgenin göçmen su kuşlarının barınabileceği "ekopark" alanına dönüştürülebileceğini göstermiştir.

Sulak alanın yönetimi ve korunması konusunda yasal ve kurumsal çerçevede AB gereklerini sağlayacak önemli düzenlemeler ve değişiklikler için;

- Akkaya sulak alanına giren suların göl alanına ulaşmadan arıtılmasını sağlamak için Avrupa Birliği'nin en güncel direktiflerinden biri olarak Şu Çerçeve Direktifi'nin (Water Framework Directive-WFD) uygulamaya konulması,
- Devlet kurumları arasında koordinasyon ve iş birliği (Belediyelikler; Devlet Su İşleri (DSİ); Çevre ve Orman Bakanlığı; Tarım ve Köy Hizmetleri Bakanlığı; Sağlık Bakanlığı; Turizm Bakanlığı; Devlet Planlama Teşkilatı) ve diğer çevre kurumları ile iş birliğine gidilmesi,



Barbatula eregliensis-Ereğli taşemeni

*İnsanoğlunun dünyayı, çevreyi ve canlıları sorumsuzca kullanımının bir sonucu olarak; iklim bozulmasından kaynaklanan ekolojik felaketler ve küresel ısınma gibi olumsuz haberler, artık yediden yetmiş yediye herkesin dilindedir.*



• Yetki ve sorumlulukların idari sorumluluk düzeyine aktarımı iş birliğine gidilmesi, yasal sorumlulukların uygulanmasının sağlanması,

• Su kütleleri ve kullanıcılarına odaklı entegre su yönetimi yaklaşımı ve sürekli bilgi paylaşımı ve dağıtımı; bu konuda kamuoyunun katılımının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

• Ancak, ulusal ve uluslararası yaşa lar gereğince Akkaya sulak alanı yakın hinterlandı kapsamında ikincil ve üçüncül koruma alanlarının da belirlenmesi, bu alanların Kuş ya da Habitat direktif alanları olarak belirlenerek, sanayi ve yapılaşma açısından gerekli önlemlerin belirlenmesi. Koruma alanlarının listesinin yanında, yerlerinin de gösterildiği bir haritanın hazırlanması gerekmektedir.

• Bölge dahilinde gerçekleştirilmesine karar verilen/düşünülen her ölçekteki mimari ve peyzaj projelerinin; çevre yerleşmelerde ören yerleri ya da tarihi sit alanlarında da mekan düzenlemelerinin; uluslararası antlaşmalar çerçevesinde getirilen yükümlülüklerle bağlı kalınması ve bu şekilde ekosistemin korun-

ması sağlanmalıdır.

Böylece, doğal değerlerin yaşaması, yerleşmelerde görsel dinginliğinin oluşması ve mimari kirliliğin önlenmesi sağlanıp, yerleşmelerin denetimsiz gelişmesinin engellenmesi gerekmektedir.

Bozkır vejetasyonun hakim olduğu alanda Akkaya Barajı civarında, saz gibi çeşitli su kenarı bitkilerinin yanı sıra bir süsen türüne (*Iris orientalis*) rastlanabilir. Nesli tehlike altında olan diğer 2 endemik bitki türü *Chrysocamela elliptica* ve *Ferula parva*'dır.

Kelebeklerden *Polyommatus poseidon*, *Pseudophilotes bavius*; kızböceklerinden *Coenagrion ornatum* ile tıbbi sütlük (*Hirudo medicinalis*) ve engerek yılanı (*Montivipera xanthina*), Akkaya Barajı ve Bor Ovası'nın Önemli Doğa Alanları (ÖDA) kapsamına alınmasına sebep, nesli tehlike altında ve Uluslararası Koruma Listesi'nde (Kırmızı Liste) olan canlılardan bazılarıdır.

Ancak alanda en çok dikkati çeken canlılar kuşlardır. Akkaya Barajı'nda 110'dan fazla kuş türü tespit edilmiştir. Bunların başında dikkuyruk (*Oxyura le-*

ucocephala) (15-20 çift) gibi nesli tehlike altındaki kuş türleri ile sayıları 500-600'a varan ve bahardan yaz sonuna kadar kalan flamingolar (*Phoenicopterus ruber roseus*) sayılabilir. Tepeli pelikan (*Pelecanus crispus*), yaz ördeği (*Marmonetta angustirostris*), küçük kerkenez (*Falco naumanni*), mahmuzlu kızkuşu (*Vanellus spinosus*) ve bataklık kırlangıcı (*Glareola pratincola*) nesli tehlike altında olan koruma altındaki diğer bazı önemli kuş türleridir. Sadece Altınhisar ile Çukurkuyu arasında çok az bir kısmı kalmış, kurumuş Kızılca Çayı'nın bakiyelerinde sadece Konya Kapalı Havzası'ndan bilinen endemik kayabalığı (*Gobio gobio gymnostethus*), Ereğli taşemeni (*Barbatula eregliensis*) ile benekli sukaplumbağası (*Emys orbicularis luteofusca*) gibi yok olma tehlikesi altındaki balık ve kaplumbağalar yaşamaktadır.

Diğer iki endemik balık türü olan yağbalığı (*Pseudophoxinus anatolicus*) ve dişlisazanık (*Aphanius anatoliae*), Akkaya Barajı ve Bahçeli Gölü'ndeki (sadece ilk tür) önemli türlerdendir.

**"Akkaya Barajı, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından Ramsar Sözleşmesi gereğince 2005 yılı içerisinde 'Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alan' ilan edilmiştir."**

Cobitis (Bicanestrinia) turcica, alanda rastlanan diğer bir endemik balık türüdür. Bölgede Plecotus teneriffae ve Hypsugo savii gibi çeşitli yarasa türlerine de rastlamak mümkündür.

İnsanoğlunun dünyayı, çevreyi ve canlıları sorumsuzca kullanmasının bir sonucu olarak; iklim bozulmasından kaynaklanan ekolojik felaketler ve küresel ısınma gibi olumsuz haberler, artık yediden yetmiş yediye herkesin dilindedir. İçinde bulunduğumuz kış mevsiminde görüldüğü gibi, yağışların yok deneyecek kadar azalması, iklimin anormalleşmesi gibi nedenlerle Ankara ve Kocaeli gibi illerimizde şimdiden su sıkıntıları baş göstermiştir. Akkaya gibi alanlar, çevre bozulmalarında tampon vazifesi yapan yerlerdir. Bu tip yerlerin korunması, çocuklarımıza bırakabileceğimiz yaşanabilir bir dünya ve kendi sağlığımız için son derece önemlidir. ■



Plecotus teneriffae  
Uzun kulaklı yarasa



Aphanius danfordii  
Dişli sazancık